

Δημόσια ραδιοτηλεοπτική υπηρεσία και νομιμότητα.

Η απόφαση της Επιτροπής Αναστολών για την ΕΡΤ

Ακρίτας Καϊδατζής

Λέκτορας Συνταγματικού Δικαίου
στη Νομική Σχολή Α.Π.Θ.

Η αιφνίδια –κυριολεκτικά «εν μιά νυκτί», χωρίς καμία προηγούμενη διαβούλευση και, όπως αποδεικνύεται, χωρίς καμία προετοιμασία– κατάργηση της ΕΡΤ και διακοπή των προγραμμάτων της θέτει βεβαίως μείζονα πολιτικά και συνταγματικά ζητήματα. Θέτει όμως και σοβαρά ζητήματα νομιμότητας ή και συνταγματικότητας¹. Αυτά θα εξεταστούν από το Συμβούλιο της Επικρατείας, όταν κριθεί η αίτηση ακυρώσεως που ασκήθηκε κατά της κ.υ.α. της 11.6.2013 με την οποία έκλεισε η ΕΡΤ. Ο Πρόεδρος του ΣτΕ, με την προσωρινή διαταγή που εξέδωσε στις 17.6.2013, και η πενταμελής Επιτροπή Αναστολών της Ολομέλειας, με την απόφασή της ελάχιστες μέρες αργότερα, στις 20.6.2013, δεν πήραν θέση επί της ουσίας, δηλαδή δεν εξέφεραν κρίση για τη νομιμότητα της κοινής υπουργικής απόφασης. Περιορίστηκαν να εξετάσουν εάν από την άμεση εκτέλεσή της προκαλείται ανεπανόρθωτη βλάβη. Και διέταξαν να ανασταλεί προσωρινά, όχι στο σύνολό της, αλλά κατά το μέρος με το οποίο διακόπτεται το πρόγραμμα της ΕΡΤ. Βεβαίως, *οποιαδήποτε* κρίση του Συμβουλίου της Επικρατείας σε μian υπόθεση μείζονος πολιτικής σημασίας, που προκάλεσε σοβαρούς τριγμούς στην κυβέρνηση και την αποχώρηση ενός εκ των εταίρων της, θα είχε αυταπόδεικτη πολιτική σημασία. Η νομική διάσταση μάλλον δεν είναι η σημαντικότερη στην υπόθεση αυτή. Η *συγκεκριμένη* όμως κρίση της Επιτροπής Αναστολών (όπως και της προσωρινής διαταγής που προηγήθηκε) θέτει ένα πρόσθετο ζήτημα νομιμότητας. Αυτό δεν αφορά την ίδια την απόφαση ή την αιτιολόγησή της, αλλά τον τρόπο συμμόρφωσης σε

¹ Για τη διάκριση μεταξύ της, ευρύτερης, έννοιας των συνταγματικών ζητημάτων και των ζητημάτων (αντι)συνταγματικότητας, που είναι τα συνταγματικά ζητήματα τα οποία υπόκεινται σε δικαστικό έλεγχο, βλ. *Ακρ. Καϊδατζή*, 'Μεγάλη πολιτική' και ασθενής δικαστικός έλεγχος. Συνταγματικά ζητήματα και ζητήματα συνταγματικότητας στο 'Μνημόνιο', ΤοΣ 2012, σ. 259 επ. (262 επ.).

αυτήν. Το αυτοτελές νομικό ζήτημα που τίθεται είναι: Σε ποιες ενέργειες οφείλει να προβεί η διοίκηση, προκειμένου να συμμορφωθεί, όπως εκ του Συντάγματος υποχρεούται, με το διατακτικό της απόφασης αναστολής;

Το χρονικό ενός μη προαναγγελθέντος θανάτου

Το πολιτικό και θεσμικό ζήτημα από την κατάργηση της ΕΡΤ παραμένει ανοικτό. Οι νομικές εξελίξεις, πάντως, φαίνεται ότι συμπυκνώθηκαν σε ένα δεκαήμερο, από τις 11 έως τις 20 Ιουνίου, χωρίς να έχει υπάρξει έκτοτε κάτι νεότερο.

Όλα ξεκίνησαν στις 11 Ιουνίου. Τότε δημοσιεύθηκε η π.ν.π. της 10.6.2013, με την οποία τροποποιήθηκε το άρθρο 14B του ν. 3429/2005 περί ΔΕΚΟ². Το άρθρο αυτό είχε προστεθεί στο νόμο δύο χρόνια πριν, με το ν. 4002/2011³. Ήδη από τότε προβλεπόταν ότι με κοινή υπουργική απόφαση μπορούν να καταργούνται, συγχωνεύονται κλπ. μια σειρά δημόσιων επιχειρήσεων ή νομικών προσώπων, μεταξύ των οποίων και η ΕΡΤ Α.Ε. Η πράξη νομοθετικού περιεχομένου απλώς πρόσθεσε κάποιες, μάλλον τεχνικού χαρακτήρα, αλλά ωστόσο κρίσιμες προβλέψεις, όπως ιδίως ότι με την κοινή αυτή απόφαση θα μπορεί να καθορίζεται η διακοπή λειτουργίας του φορέα και να λύονται οι εργασιακές σχέσεις. Την ίδια μέρα, στις 11 Ιουνίου, εκδόθηκε η πρώτη κοινή υπουργική απόφαση κατ' εξουσιοδότηση του τροποποιηθέντος άρθρου, με την οποία καταργείται η ΕΡΤ⁴. Για την ακρίβεια, καταργείται το νομικό πρόσωπο της ΕΡΤ Α.Ε. όπως και οι θυγατρικές της· διακόπτεται η μετάδοση ραδιοτηλεοπτικών εκπομπών, η λειτουργία διαδικτυακών ιστοτόπων και κάθε άλλη δραστηριότητα της ΕΡΤ· μεταβιβάζεται αυτοδικαίως στο Δημόσιο η περιουσία της, ενεργητικό και παθητικό· ορίζεται ότι παραμένουν

² Π.ν.π. της 10.6.2013 «Τροποποίηση των διατάξεων του άρθρου 14B του ν. 3429/2005» (ΦΕΚ Α' 139/11.6.2013).

³ Άρθρο 66 του ν. 4002/2011 (ΦΕΚ Α' 180/22.8.2011), με το οποίο προστίθεται στο ν. 3429/2005 άρθρο 14B με τίτλο «Κατάργηση, συγχώνευση και αναδιάρθρωση Ν.Π.Ι.Δ. και δημοσίων επιχειρήσεων».

⁴ Υπ' αριθμ. οικ.02/11.6.2013 απόφαση του Υφυπουργού στον Πρωθυπουργό και του Υπουργού Οικονομικών «Κατάργηση της δημόσιας επιχείρησης 'Ελληνική Ραδιοφωνία - Τηλεόραση, Ανώνυμη Εταιρεία (ΕΡΤ - Α.Ε.)'» (ΦΕΚ Β' 1414/11.6.2013). Ας σημειωθεί, για τη σημειολογία του πράγματος, ότι στην απόφαση ως εκδότης αναγράφεται πρώτος ο Υφυπουργός στον Πρωθυπουργό και ακολουθεί ο Υπουργός Οικονομικών, παρά το ότι ο εξουσιοδοτικός νόμος προβλέπει «κοινή απόφαση του Υπουργού Οικονομικών και του κατά περίπτωση εποπτεύοντος Υπουργού...».

ανενεργές, έως τη σύσταση νέου φορέα, οι συχνότητές της· λύνονται όλες οι συμβάσεις εργασίας του απασχολούμενου προσωπικού και λήγει η θητεία των οργάνων διοίκησής της. Το ίδιο κιόλας βράδυ διακόπηκε η εκπομπή σήματος και η μετάδοση προγράμματος και η ΕΡΤ σίγησε. (Αλλά μόνο προσωρινά: η μετάδοση προγράμματος συνεχίστηκε από τους, πρώην πλέον, εργαζομένους της και από άλλες συχνότητες).

Την επομένη, στις 12 Ιουνίου, εκδόθηκε από τους συναρμόδιους υπουργούς τροποποιητική απόφαση, που ορίζει ότι το μεταβιβαζόμενο ενεργητικό και παθητικό της ΕΡΤ υπάγεται, μέχρι τη σύσταση νέου φορέα, σε καθεστώς ειδικής διαχείρισης υπό την ευθύνη ειδικού διαχειριστή που θα διοριστεί προς το σκοπό αυτό⁵. Την αμέσως επόμενη μέρα, 13 Ιουνίου, διορίστηκε ως ειδικός διαχειριστής «για τη διαχείριση του συνόλου των στοιχείων του ενεργητικού και παθητικού της ΕΡΤ Α.Ε. και των θυγατρικών της που μεταβιβάστηκαν στο Δημόσιο» ο μέχρι τότε διευθύνων σύμβουλος της⁶. Ήδη όλα αυτά είχαν προκαλέσει μια μείζονα κυβερνητική κρίση, σημαντικές κοινωνικές αλλά και διεθνείς αντιδράσεις και κινητοποιήσεις των απολυμένων της ΕΡΤ. Μεταξύ των άλλων (ιδίως ότι παρέμειναν στις εγκαταστάσεις της και συνέχισαν να μεταδίδουν πρόγραμμα), οι τελευταίοι άσκησαν στο Συμβούλιο της Επικρατείας αίτηση ακυρώσεως κατά της κ.υ.α της 11.6.2013 και μαζί μ' αυτή αίτηση αναστολής εκτελέσεως με αίτημα για προσωρινή διαταγή.

Το Συμβούλιο της Επικρατείας επέδειξε ταχύτατα αντανακλαστικά. Στις 17 Ιουνίου ο Πρόεδρός του εξέδωσε προσωρινή διαταγή με την οποία ανέστειλε εν μέρει την προσβληθείσα απόφαση και διέταξε τους συναρμόδιους υπουργούς να λάβουν τα αναγκαία οργανωτικά μέτρα «για τη συνέχιση της μετάδοσης ραδιοτηλεοπτικών εκπομπών και τη λειτουργία διαδικτυακών ιστοτόπων από δημόσιο ραδιοτηλεοπτικό φορέα για το χρονικό διάστημα έως τη σύσταση και λειτουργία νέου φορέα». Στο,

⁵ Υπ' αριθμ. οικ.03/12.6.2013 απόφαση του Υφυπουργού στον Πρωθυπουργό και του Υπουργού Οικονομικών «Τροποποίηση της υπ' αριθμ. ΟΙΚ. 02/11.06.2013 κοινής απόφασης του Υφυπουργού στον Πρωθυπουργό και του Υπουργού Οικονομικών (Β' 1414) σχετικά με την κατάργηση της δημόσιας επιχείρησης 'Ελληνική Ραδιοφωνία - Τηλεόραση, Ανώνυμη Εταιρεία (ΕΡΤ-Α.Ε.)» (ΦΕΚ Β' 1423/12.6.2013).

⁶ Υπ' αριθμ. οικ.04/12.6.2013 απόφαση του Υφυπουργού στον Πρωθυπουργό και του Υπουργού Οικονομικών «Πρόσληψη ειδικού διαχειριστή, με σύμβαση έμμισθης εντολής, για τη διαχείριση του συνόλου των στοιχείων του ενεργητικού και παθητικού της ΕΡΤ Α.Ε. και των θυγατρικών της που μεταβιβάστηκαν στο Δημόσιο» (ΦΕΚ Β' 1427/12.6.2013).

κατ' ανάγκη συνοπτικό, σκεπτικό της προσωρινής διαταγής γίνεται επίκληση διατάξεων του ιδρυτικού της καταργηθείσας ΕΡΤ νόμου 1730/1987 και επισημαίνεται ότι η διακοπή του προγράμματός της έχει ως «αποτέλεσμα να μην επιτελείται η ... συμβολή δημόσιου ραδιοτηλεοπτικού φορέα στην ενημέρωση, στη μόρφωση και στην ψυχαγωγία του ελληνικού λαού και της ομογένειας»⁷. Η προσωρινή διαταγή ουδέποτε εκτελέστηκε. Στις 19 Ιουνίου εκδόθηκε από τους συναρμόδιους υπουργούς –σε συμμόρφωση, υποτίθεται, προς την προσωρινή διαταγή– νέα τροποποιητική απόφαση, με την οποία ανατίθεται στον ειδικό διαχειριστή της περιουσίας της πρώην ΕΡΤ η αρμοδιότητα για τη μετάδοση εκπομπών μέχρι τη σύσταση νέου φορέα⁸. Παρόλα αυτά, και πέραν της νομιμότητας της απόφασης καθ'αυτήν, οι εκπομπές της δημόσιας ραδιοτηλεόρασης συνέχισαν να μη μεταδίδονται.

Τέλος, στις 20 Ιουνίου εκδόθηκε η απόφαση της Επιτροπής Αναστολών της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας. Αυτή επαναλαμβάνει την προσωρινή διαταγή, δηλαδή την εν μέρει αναστολή εκτελέσεως της κ.υ.α. της 11.6.2013, με εκτενέστερη αυτή τη φορά αιτιολογία. Από την αιτιολογία αξίζει να σταθούμε όχι μόνο στην κύρια, αλλά και σε μία σημαντική δευτερεύουσα σκέψη. Η Επιτροπή επισημαίνει ότι οι διοικητικές πράξεις με τις οποίες καταργούνται νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου που ασκούν δημόσια λειτουργία έχουν κανονιστικό χαρακτήρα, προκειμένου να καταλήξει ότι τέτοιο χαρακτήρα έχει και η απόφαση διακοπής της μετάδοσης εκπομπών της ΕΡΤ⁹. Η επισήμανση του κανονιστικού χαρακτήρα των

⁷ Προσωρινή διαταγή του Προέδρου του ΣτΕ της 17.6.2013.

⁸ Υπ' αριθμ. οικ.5/19.6.2013 απόφαση του Υφυπουργού στον Πρωθυπουργό και του Υπουργού Οικονομικών «Τροποποίηση της υπ' αριθμ. ΟΙΚ. 02/11.6.2013 κοινής απόφασης του Υφυπουργού στον Πρωθυπουργό και του Υπουργού Οικονομικών (Β' 1414) σχετικά με την κατάργηση της δημόσιας επιχείρησης 'Ελληνική Ραδιοφωνία - Τηλεόραση, Ανώνυμη Εταιρεία (ΕΡΤ - Α.Ε.)', όπως τροποποιήθηκε και ισχύει με την υπ' αριθμ. ΟΙΚ. 03/12.6.2013 κοινή απόφαση του Υφυπουργού στον Πρωθυπουργό και του Υπουργού Οικονομικών (Β' 1423) σε εκτέλεση της από 17.6.2013 προσωρινής διαταγής του Προέδρου του Συμβουλίου της Επικρατείας» (ΦΕΚ Β' 1483/19.6.2013). Για τη νομιμότητα της απόφασης αυτής βλ. παρακάτω, στο κείμενο πάνω από την υποσημ. 28.

⁹ ΣτΕ (Ε.Α.) 236/2013, σκέψη 7: «Επειδή, η κατάργηση από την Διοίκηση νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου, που ασκούν δημόσια λειτουργία, αποτελεί άσκηση κανονιστικής αρμοδιότητας (ΕΑ ΣτΕ 229/2012 σκέψη 6, ΠΕ ΣτΕ 439/1998). Κανονιστικό χαρακτήρα έχει και η συνακόλουθη διακοπή μετάδοσης ραδιοτηλεοπτικών εκπομπών, κυκλοφορίας εκδόσεων, λειτουργίας διαδικτυακών ιστότοπων, κάθε άλλης δραστηριότητας της ΕΡΤ Α.Ε. και των θυγατρικών της καθώς και η παύση χρήσης των συχνοτήτων. (...)».

αποφάσεων που εκδίδουν οι συναρμόδιοι υπουργοί για την ΕΡΤ έχει τη σημασία της, καταρχάς διότι γνωρίζουμε με πόση φειδώ το Συμβούλιο της Επικρατείας κάνει δεκτά αιτήματα αναστολής εκτελέσεως κανονιστικών πράξεων. Επίσης, διότι μας θυμίζει ότι οι αποφάσεις για την ΕΡΤ εκδίδονται κατ' ενάσκηση κανονιστικής εξουσίας κατόπιν εξουσιοδότησης του άρθρου 14B του ν. 3429/2005 και, επομένως, οφείλουν να παραμένουν εντός των ορίων της εξουσιοδότησης αυτής. Από την άλλη, ιδιαίτερη σημασία έχει και η αναγνώριση ότι η ΕΡΤ ασκούσε «δημόσια λειτουργία». Σ' αυτό επικεντρώνεται η κύρια σκέψη της απόφασης. Η Επιτροπή έκρινε ότι με τη διακοπή της μετάδοσης εκπομπών από τη δημόσια ραδιοτηλεόραση προκαλείται ανεπανόρθωτη βλάβη, διότι παύει να παρέχεται η σχετική, *υπό λειτουργική έννοια, δημόσια υπηρεσία*, παρά το ότι διέπεται από την αρχή της συνεχούς λειτουργίας και οφείλει να διασφαλίζεται η συνεχής παροχή των σχετικών υπηρεσιών¹⁰. Σ' αυτή τη σκέψη συμπυκνώνεται όλη η ουσία της απόφασης. Όχι η ΕΡΤ ως φορέας, αλλά η δημόσια ραδιοτηλεόραση ως δραστηριότητα συνιστά δημόσια υπηρεσία με τη λειτουργική του όρου έννοια. Και, ενόψει της σημασίας που ο νομοθέτης της αποδίδει και της συμβολής της στην επίτευξη των σκοπών του άρθρου 15 παρ. 2 Συντ., η δημόσια αυτή υπηρεσία υπόκειται στην αρχή της συνεχούς λειτουργίας. Επομένως, μπορεί βεβαίως να αναδιοργανωθεί, μπορεί να αλλάξει φορέα, αλλά ουδέποτε μπορεί να διακοπεί η λειτουργία της, δηλαδή η παροχή ραδιοτηλεοπτικών υπηρεσιών. Ενόψει αυτού, η Επιτροπή ανέστειλε εν μέρει την προσβληθείσα απόφαση και διέταξε τους συναρμόδιους υπουργούς να λάβουν τα αναγκαία μέτρα, ώστε μέχρι τη σύσταση νέου φορέα να μεταδίδεται πρόγραμμα από μεταβατικό

¹⁰ ΣτΕ (Ε.Α.) 236/2013, σκέψη 11: «(...). Περαιτέρω, με το μέρος της προσβαλλόμενης, με το οποίο επιβάλλεται διακοπή της μετάδοσης ραδιοτηλεοπτικών εκπομπών και της λειτουργία διαδικτυακών ιστότοπων της ΕΡΤ Α.Ε., καθώς και ορίζεται ότι καθίστανται ανενεργές οι συχνότητες που ανήκαν στην ΕΡΤ Α.Ε., προκαλείται ανεπανόρθωτη βλάβη, διότι παύει, έστω και προσωρινά, να παρέχεται η, υπό λειτουργική έννοια, δημόσια υπηρεσία της μετάδοσης ραδιοτηλεοπτικών εκπομπών και σχετικών διαδικτυακών υπηρεσιών. Ενόψει του ιδιαίτερου ρόλου που επιφυλάσσει ο νομοθέτης στην δημόσια ραδιοφωνία και τηλεόραση και των σκοπών δημοσίου συμφέροντος που θάλπονται από το άρθρο 15 παρ. 2 του Συντάγματος, επιβάλλεται, για το αντικείμενο αυτό, η τήρηση της αρχής της συνεχούς λειτουργίας που διέπει και τη Δημόσια Διοίκηση, ώστε να διασφαλίζεται η συνεχής παροχή των ανωτέρω υπηρεσιών (...).»

δημόσιο ραδιοτηλεοπτικό φορέα¹¹. Ένα μέλος της Επιτροπής διατύπωσε διαφορετική γνώμη¹², σύμφωνα με την οποία από την κατάργηση της ΕΡΤ χωρίς την ταυτόχρονη ίδρυση νέου φορέα διαχείρισης της δημόσιας υπηρεσίας προκαλείται ανεπανόρθωτη βλάβη, για την αποτροπή της οποίας απαιτείται η ανάκληση της απόφασης στο σύνολό της¹³.

Παρά ταύτα, όσο γράφονται αυτές οι γραμμές (3.7.2013), η απόφαση της Επιτροπής Αναστολών δεν έχει ακόμα εκτελεστεί, δεκατρείς μέρες μετά την έκδοσή της και δεκαέξι μετά την προσωρινή διαταγή. Το ερώτημα, βεβαίως, πότε πρέπει να εκτελεστεί μία απόφαση αναστολής είναι ρητορικό. Πρέπει να εκτελεστεί άμεσα και αμελλητί –αλλιώς δεν θα ήταν προσωρινή δικαστική προστασία. Ορίζοντας η Επιτροπή Αναστολών ότι τα αναγκαία μέτρα πρέπει να ληφθούν «στο συντομότερο δυνατό χρόνο», δεν εννοεί βεβαίως βδομάδες ή μήνες, αλλά μόνο τον απολύτως αναγκαίο χρόνο (της τάξης των ελάχιστων ημερών) που απαιτείται, προκειμένου να σχεδιαστούν τα μέτρα αυτά και να υλοποιηθούν νομικά, με την έκδοση των αναγκαίων πράξεων κλπ. Το κρίσιμο, επομένως, ερώτημα δεν είναι το πότε, αλλά το πώς πρέπει να εκτελεστεί η απόφαση αναστολής. Και το πώς πρέπει να εκτελεστεί η απόφαση εξαρτάται από το πώς μπορεί να εκτελεστεί. Με άλλα λόγια, τα αναγκαία μέτρα θα πρέπει να επιλεγούν ανάλογα με τις διαθέσιμες, νομικά και πραγματικά,

¹¹ ΣτΕ (Ε.Α.) 236/2013, σκέψη 12. Συγκεκριμένα, καλούνται οι συναρμόδιοι να λάβουν «τα αναγκαία οργανωτικά μέτρα, περιλαμβανομένης και της πρόσληψης του αναγκαίου προσωπικού, για την εκ μέρους μεταβατικού δημόσιου ραδιοτηλεοπτικού φορέα μετάδοση, στο συντομότερο δυνατό χρόνο, του αναγκαίου προγράμματος ραδιοτηλεοπτικών εκπομπών και τη λειτουργία διαδικτυακών ιστοτόπων...».

¹² Σημειωτέον, δεν πρόκειται για μειοψηφία, εφόσον η γνώμη αυτή δεν διαφωνεί με την αναστολή εκτελέσεως κατά το μέρος που διατάχθηκε με την απόφαση, απλώς θεωρεί η αναστολή θα έπρεπε να επεκταθεί στο σύνολο της προσβαλλόμενης πράξης.

¹³ ΣτΕ (Ε.Α.) 236/2013, σκέψη 12 (γνώμη της Συμβούλου Μ. Καραμανώφ), σύμφωνα με την οποία «...η κατάργηση του νομικού προσώπου της ΕΡΤ Α.Ε. χωρίς την ταυτόχρονη ίδρυση νέου αντίστοιχου φορέα, δυναμένου, ως εκ της νομικής του φύσεως, να τη διαδεχθεί στα δικαιώματα και υποχρεώσεις της ως διαχειριστή δημόσιας υπηρεσίας, η οποία αποτελεί συγχρόνως αγαθό μεγάλου οικονομικού ενδιαφέροντος κατά το ενωσιακό δίκαιο, έχει ως σφόδρα πιθανολογούμενη συνέπεια να αποστερηθεί η ΕΡΤ Α.Ε., μόνος μέχρι σήμερα φορέας ασκήσεως της δημόσιας υπηρεσίας ραδιοτηλεόρασης υπό τη λειτουργική της έννοια, μεταξύ άλλων, δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, τα οποία θα ηδύνατο να ασκήσει κατά το μεσολαβούν μέχρι την ίδρυση του νέου φορέα χρονικό διάστημα. (...)».

δυνατότητες. Για να δούμε ποιες είναι οι –νομικές– δυνατότητες, θα πρέπει να κατανοήσουμε, πρώτον, τί ακριβώς συνεπάγεται νομικά η κατάργηση της ΕΡΤ, κάτι που έχει να κάνει ιδίως με το λόγο της κατάργησής της, και, δεύτερον, τί ακριβώς συνεπάγεται η απόφαση της Επιτροπής Αναστολών.

Για ποιο –νομικό– λόγο καταργήθηκε η ΕΡΤ;

Για ποιο λόγο έκλεισε η ΕΡΤ; Υπήρξε κάποιος σχεδιασμός για την τύχη της και ευρύτερα για τη δημόσια ραδιοτηλεόραση; Τα δεδομένα, τόσο πριν όσο και μετά τη «μοιραία» 11^η Ιουνίου 2013, υποδεικνύουν πως μάλλον όχι. Ούτε δύο βδομάδες πριν, στις 28 Μαΐου, οι ίδιοι συναρμόδιοι υπουργοί διόριζαν πενταμελή Διοικούσα Επιτροπή στην ΕΡΤ-3, με θητεία μέχρι τον Ιούνιο του ...2017¹⁴. Λίγες μέρες νωρίτερα, ο, επίσης νεοδιορισθείς τότε, διευθύνων σύμβουλος της ΕΡΤ –και σήμερα ειδικός διαχειριστής της περιουσίας της– φέρεται να δήλωνε: «Δεν ήρθα για να συρρικνώσω, ούτε για να κλείσω την ΕΡΤ»¹⁵. Ενώ, ήδη τρεις βδομάδες μετά, δημόσια ραδιοτηλεόραση εξακολουθεί να μην εκπέμπει –και είναι άδηλο πότε θα εκπέμπει. Πολλοί μπορεί να είναι πραγματικοί λόγοι για τους οποίους έκλεισε η ΕΡΤ. Και όχι απαραίτητα οι ίδιοι με τους διακηρυχθέντες. Νομικά, ωστόσο, μπορούν να αξιολογηθούν μόνον όσοι προκύπτουν από την ίδια την πράξη, την κ.υ.α της 11.6.2013.

Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι αυτή είναι μία κανονιστική πράξη που εκδόθηκε κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 14B του ν. 3429/2005. Το άρθρο αυτό παρέχει στους συναρμόδιους υπουργούς την εξουσία να καταργούν, συγχωνεύουν κλπ. ανώνυμες εταιρείες ή νομικά πρόσωπα για έναν από τους εξής τρεις λόγους¹⁶: είτε αν επιβαρύνουν, άμεσα ή έμμεσα, τον κρατικό προϋπολογισμό είτε αν επιδιώκουν παρεμφερή σκοπό είτε για τον εξορθολογισμό του κόστους λειτουργίας τους. Αν παραβλέψουμε το δεύτερο λόγο, που μάλλον αφορά συγχωνεύσεις φορέων, οι μόνοι

¹⁴ Υπ' αριθμ. 10528/2013 «Διορισμός του Προέδρου και των μελών της Διοικούσας Επιτροπής της Ελληνικής Ραδιοφωνίας Τηλεόρασης Τρία (ΕΡΤ-3)» (ΦΕΚ Υ.Ο.Δ.Δ. 238/28.5.2013).

¹⁵ Βλ. τις δηλώσεις στη διαδικτυακή έκδοση της εφημ. Το Βήμα, 14.5.2013, <http://www.tovima.gr/media/article/?aid=512550>.

¹⁶ Σύμφωνα με το άρθρο 14B του ν. 3429/2005, όπως ισχύει, «[οι αναφερόμενες ανώνυμες εταιρείες ή νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου] μπορεί, αν επιβαρύνουν τον Κρατικό Προϋπολογισμό άμεσα ή έμμεσα ή αν επιδιώκουν παρεμφερή σκοπό ή για τον εξορθολογισμό του κόστους λειτουργίας τους [να καταργούνται, συγχωνεύονται, διασπώνται κλπ.]».

επιτρεπτοί κατά τον εξουσιοδοτικό νόμο σκοποί είναι δημοσιονομικοί. Ένας φορέας μπορεί να καταργηθεί, επειδή επιβαρύνει τον κρατικό προϋπολογισμό, και μπορεί να αναδιαρθρωθεί με άλλο τρόπο, προκειμένου να εξορθολογιστεί το κόστος λειτουργίας του. Προσοχή: σκοπός του νόμου είναι αποκλειστικά ο εξορθολογισμός του κόστους λειτουργίας του φορέα και όχι ο εξορθολογισμός της ίδιας τη λειτουργίας του ή των παρεχόμενων απ' αυτόν υπηρεσιών. Με άλλα λόγια, η απόφαση την οποία εξουσιοδοτείται να λάβει ο Υπουργός Οικονομικών από κοινού με τον εκάστοτε εποπτεύοντα υπουργό είναι μια απόφαση που λαμβάνεται με *αμιγώς οικονομικά κριτήρια* και μάλιστα το εξής ένα: το κριτήριο του κόστους λειτουργίας. Η μόνη δημόσια πολιτική που επιδιώκεται με το άρθρο 14B του ν. 3429/2005 είναι η πολιτική μείωσης των δημόσιων δαπανών. Καμία άλλη πολιτική, π.χ. η βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών, δεν νομιμοποιεί τη χρήση της εξουσιοδότησης. Και ευλόγως, δεδομένου ότι οποιαδήποτε άλλη δημόσια πολιτική θα απαιτούσε τη λήψη μιας σύνθετης απόφασης μετά από συνεκτίμηση περισσότερων κριτηρίων¹⁷, για τα οποία τίποτε δεν ορίζει η εξουσιοδοτική διάταξη.

Ενόψει αυτών, παρουσιάζει ενδιαφέρον η αιτιολογία την οποίαν επικαλούνται οι συναρμόδιοι υπουργοί στο προοίμιο της κ.υ.α. της 11.6.2013. Επί λέξει, αναφέρεται ότι οι συναρμόδιοι υπουργοί έλαβαν υπόψη το γεγονός, πρώτον, ότι «[η EPT A.E.] επιβαρύνει τον κρατικό προϋπολογισμό» και, δεύτερον, ότι «επιβάλλεται ο *εξορθολογισμός* της παροχής, της λειτουργίας και του κόστους οργάνωσης της *δημόσιας ραδιοτηλεοπτικής υπηρεσίας* μέσω της ίδρυσης και διαμόρφωσης ενός νέου οργανισμού-προτύπου, που να υπηρετεί τις επιταγές του Συντάγματος, τις δημοκρατικές, κοινωνικές και πολιτιστικές ανάγκες της κοινωνίας, καθώς και την ανάγκη να διασφαλίζεται η πολυφωνία στα μέσα ενημέρωσης»¹⁸. Προβάλλεται, με άλλα λόγια, ότι η απόφαση για το κλείσιμο της EPT δεν ελήφθη με αμιγώς δημοσιονομικά κριτήρια, δηλαδή για λόγους κόστους, αλλά και για την εξυπηρέτηση ευρύτερων δημόσιων πολιτικών, δηλαδή με σκοπό τον εξορθολογισμό της δημόσιας ραδιοτηλεοπτικής υπηρεσίας, που υποτίθεται ότι θα επέλθει με την αντικατάσταση

¹⁷ Για τη συνθετότητα των αποφάσεων που λαμβάνονται για την εφαρμογή δημόσιων πολιτικών βλ., αντί άλλων, *Μ. Καραμανώφ*, Βιώσιμο κράτος και δημόσια κτήση. Τα όρια των ιδιωτικοποιήσεων, Εκδ. Αντ. Σάκκουλα 2010, σ. 59 επ., 75 επ.

¹⁸ Κ.υ.α. οικ.02/11.6.2013, αριθμ. 5 του προοιμίου (η έμφαση προστέθηκε).

της ΕΡΤ από έναν καλύτερο («πρότυπο»), δημοκρατικό, πολυφωνικό κλπ. ραδιοτηλεοπτικό φορέα.

Βεβαίως, κανείς δεν θα μπορούσε να διαφωνήσει με έναν τέτοιο υψηλό και ευγενή σκοπό. Υπάρχει όμως ένα πρόβλημα: για την εξυπηρέτηση του σκοπού αυτού επελέγη η έκδοση κανονιστικής πράξης κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 14B του ν. 3429/2005. Αλλά αυτό δεν εξουσιοδοτεί υπουργούς να καταργούν με απλές αποφάσεις τους φορείς, προκειμένου να τους αντικαταστήσουν με άλλους «καλύτερους». Η μόνη εξουσία που τους δίνεται είναι να καταργούν, συγχωνεύουν κλπ. φορείς για λόγους κόστους. Αν η κυβέρνηση επιδιώκει την, καθ' όλα θεμιτή, δημόσια πολιτική του εξορθολογισμού ορισμένης δημόσιας υπηρεσίας και θεωρεί ότι πρέπει να καταργηθεί ο υφιστάμενος φορέας της, ο οποίος έχει ιδρυθεί με νόμο, και να αντικαταστάσει από άλλον, μπορεί βεβαίως να το πράξει. Όμως γι' αυτό απαιτείται να ακολουθηθεί η ίδια διαδικασία με την οποίαν ιδρύθηκε ο φορέας, δηλαδή να εκδοθεί ένας νέος νόμος. Τέτοια εξουσία, πάντως, οι υπουργοί από μόνοι τους δεν την έχουν και ούτε τους τη δίνει ο ν. 3429/2005 –ακόμη κι αν είναι «για καλό σκοπό»...

Τα περί εξορθολογισμού της δημόσιας ραδιοτηλεοπτικής υπηρεσίας, επομένως, δεν αποτελούν παρά κενό βερμπαλισμό χωρίς οποιαδήποτε νομική σημασία. Από νομική άποψη, η μόνη νόμιμη αιτιολογία για την κατάργηση της ΕΡΤ είναι ότι, κατά τους συναρμόδιους υπουργούς, επιβάρυνε τον κρατικό προϋπολογισμό. Αυτό όμως σημαίνει επίσης –κάτι που έχει κρίσιμη σημασία– ότι η κατάργηση της ΕΡΤ δυνάμει και κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 14B του ν. 3429/2005 ούτε συνδέεται με οποιονδήποτε τρόπο ούτε προϋποθέτει την ίδρυση νέου δημόσιου ραδιοτηλεοπτικού φορέα. *Νομικά*, από πουθενά δεν προκύπτει η υποχρέωση, η καταργημένη ΕΡΤ να υποκατασταθεί από άλλο φορέα –ούτε, άλλωστε, αυτό αποτελεί με οποιονδήποτε τρόπο «όρο» ή «προϋπόθεση» για την εφαρμογή της κοινής υπουργικής απόφασης. Όσα αναφέρονται σχετικά στο προοίμιο της απόφασης δεν είναι παρά απλές πολιτικές διακηρύξεις. *Πολιτικά*, η κυβέρνηση μπορεί πράγματι να έχει αυτή την πρόθεση. Όσο όμως δεν εκδίδεται σχετικός νόμος, η όποια πρόθεση είναι, νομικά, ανύπαρκτη και, πάντως, άνευ σημασίας.

Τί σημαίνει –νομικά– η απόφαση της Επιτροπής Αναστολών;

Αν «διαβάσουμε» υπό το φως αυτό την απόφαση της Επιτροπής Αναστολών, τότε δύσκολα θα καταλήξουμε σε συμπέρασμα άλλο από τη γνώμη της Συμβούλου Καραμανώφ¹⁹. Από τη μια, η δημόσια ραδιοτηλεόραση αποτελεί λειτουργική δημόσια υπηρεσία που, λόγω της σημασίας της, διέπεται από την αρχή της συνεχούς λειτουργίας και, επομένως, δεν μπορεί να καταργηθεί ο φορέας της χωρίς να αντικατασταθεί από άλλον. Από την άλλη, η κ.υ.α. της 11.6.2013 καταργεί τον *μόνο* φορέα της δημόσιας αυτής υπηρεσίας, βάσει αμιγώς οικονομικών εκτιμήσεων και χωρίς να διασφαλίζεται με οποιονδήποτε τρόπο η αντικατάστασή του. Περίπου αυτονόητο συμπέρασμα: η συνεχής λειτουργία διασφαλίζεται προσωρινά με αναστολή της κατάργησης του φορέα (δηλαδή αναστολή εκτελέσεως της κ.υ.α. στο σύνολό της), αφού *δεν είναι νοητή η παροχή υπηρεσίας χωρίς φορέα*. Και, ενόψει της αρχής της νομιμότητας, δεν είναι νοητή η λειτουργία δημόσιας υπηρεσίας χωρίς φορέα που να έχει ιδρυθεί με νόμο ή βάσει νόμου²⁰.

Βεβαίως, είναι κατανοητό –όπως και θεμιτό²¹– ότι, στην υπόθεση αυτή, το Συμβούλιο της Επικρατείας δεν επιθυμούσε να «χρεωθεί» κάτι που θα μπορούσε να εκληφθεί ως ανάμειξη σε μια μείζονα πολιτική αντιπαράθεση. Με άλλα λόγια, ο Πρόεδρος του Συμβουλίου και οι δικαστές της Επιτροπής Αναστολών είχαν κάθε λόγο να εκφέρουν μία κρίση που να μη δικαιολογεί «πανηγυρισμούς» από κανένα από τα μέρη της αντιπαράθεσης, ούτε από την κυβέρνηση ούτε από τους απολυμένους της ΕΡΤ και την αντιπολίτευση, και που να μην επιτρέπει σε κανένα να χρησιμοποιήσει τη δικαστική κρίση ως πολιτικό «όπλο» στην αντιπαράθεση αυτή. Έστω κι έτσι, με την –ας την πούμε– «συμβιβαστική» ή «σολομώντεια» λύση της μερικής αναστολής, η Επιτροπή Αναστολών επέφερε μια σημαντική τομή στην υπόθεση, η οποία μοιραία θα επικαθορίσει την εξέλιξή της.

¹⁹ Βλ. παραπάνω, υποσημ. 13.

²⁰ Το συμπέρασμα αυτό θα ήταν διαφορετικό, εάν υπήρχε άλλος φορέας στον οποίο να μπορεί να ανατεθεί η δημόσια ραδιοτηλεοπτική υπηρεσία. Ενόψει βεβαίως της αρχής της νομιμότητας, τέτοιος θα μπορούσε να είναι μόνον ένας φορέας που από τις ιδρυτικές του ή άλλες διατάξεις, αλλά πάντως εκ του νόμου, έχει την αρμοδιότητα να ασκεί ραδιοτηλεοπτική δραστηριότητα. Ο μόνος όμως φορέας που είχε, σύμφωνα με τις ιδρυτικές του διατάξεις του ν. 1730/1987, τέτοια αρμοδιότητα ήταν η ΕΡΤ.

²¹ Αν και όχι αναγκαίο, όπως άλλωστε δείχνει και η γνώμη της Συμβούλου Καραμανώφ.

Η τομή έγκειται βεβαίως στο χαρακτηρισμό της δημόσιας ραδιοτηλεόρασης ως δημόσιας υπηρεσίας με λειτουργική έννοια. Η απόφαση της Επιτροπής Αναστολών φέρνει αμέσως στο νου, παρόλο που δεν παραπέμπει ρητά σ' αυτά, κάποια παλαιότερα, από τις αρχές της δεκαετίας του 1990, πρακτικά επεξεργασίας του Συμβουλίου της Επικρατείας, τα οποία διαμόρφωσαν τη στάση της νομολογίας του απέναντι στις πολιτικές ιδιωτικοποίησης και απελευθέρωσης των τομέων κοινής ωφέλειας στα χρόνια που ακολούθησαν²². Η κεντρική ιδέα τους είναι ότι οι φορείς παροχής αγαθών ζωτικής σημασίας για το κοινωνικό σύνολο ασκούν δημόσια υπηρεσία και, επομένως, σε αυτούς ισχύει η αρχή της συνεχούς λειτουργίας που διέπει τη δημόσια διοίκηση. Ο νομοθέτης έχει ευρεία εξουσία όσον αφορά την οργάνωση, επομένως και αναδιοργάνωση, των φορέων αυτών, ενόψει ωστόσο του δημόσιου σκοπού που εξυπηρετούν, ο φορείς αυτοί «θα πρέπει να *λειτουργούν πάντοτε* υπό τη νομική εγγύηση και εποπτεία του κράτους, ούτως ώστε να *παρέχουν συνεχώς* προς το κοινωνικό σύνολο καλής ποιότητας αγαθά και υπηρεσίες»²³. Διαρκής λειτουργία του (όποιου) φορέα και συνεχής παροχή των υπηρεσιών του είναι τα κρίσιμα στοιχεία της έννοιας της λειτουργικής δημόσιας υπηρεσίας, η κατοχύρωση των οποίων συνάγεται από τη συνδυαστική ερμηνεία των άρθρων 23 παρ. 2, 29 παρ. 3 και 106 παρ. 3 Συντ.

Η ραδιοηλεκτρονική δημόσια υπηρεσία διαφοροποιείται από τις λοιπές της κατηγορίας αυτής (ενέργεια, ύδρευση, επικοινωνίες κλπ.) λόγω της ιδιαίτερης πολιτικής και πολιτισμικής σημασίας που έχει, στην οποία άλλωστε οφείλεται ότι μόνη αυτή διαθέτει ρητό συνταγματικό έρεισμα, το άρθρο 15 παρ. 2 Συντ. με τους κοινωνικούς σκοπούς που επιτάσσει²⁴. Ο ειδικός ρόλος της δημόσιας

²² Τα δύο πρώτα και βασικά –ακολούθησαν και άλλα– είναι τα ΣτΕ (Π.Ε.) 158/1992, ΤοΣ 1992, σ. 157, και ΣτΕ (Π.Ε.) 159/1992, ΑρχΝομ 1993, σ. 156, βλ. επίσης ΣτΕ (Π.Ε.) 385/1995, ΤοΣ 196, σ. 285, κ.ά. Βλ. σχετικά *Ακρ. Καϊδατζή*, Συνταγματικοί περιορισμοί των ιδιωτικοποιήσεων, Εκδ. Σάκκουλα 2006, σ. 168 επ., 192 επ., και, για τη σύγχρονη σημασία της νομολογίας αυτής, *Καραμανάφ*, Βιώσιμο κράτος και δημόσια κτήση, ό.π., σ. 104 επ.

²³ ΣτΕ (Π.Ε.) 158-159/1992, ό.π., σκέψεις 3-4 (η έμφαση προστέθηκε). Βλ. ιδίως *Μ. Βροντάκη*, Τα συνταγματικά όρια της εξουσίας του νομοθέτη στον καθορισμό του τρόπου και την επιλογή της μορφής οργανώσεως για την εξυπηρέτηση δημοσίου σκοπού, σε: Τιμ. Τόμο Συμβουλίου της Επικρατείας -75 χρόνια, Εκδ. Σάκκουλα 2004, σ. 181 επ.

²⁴ Για τη ραδιοηλεκτρονική ως αντικείμενο δημόσιας υπηρεσίας με λειτουργική έννοια βλ., αντί άλλων, *Ιφ. Καμτσίδου*, Η ένταξη και λειτουργία των μέσων μαζικής ενημέρωσης στη σύγχρονη

ραδιοτηλεόρασης είναι διττός: αφενός να καλύπτει τα κενά (π.χ. στα πολιτιστικά προγράμματα) που αφήνει η εμπορική τηλεόραση· αφετέρου να λειτουργεί ως μέτρο σύγκρισης και ως ποιοτικός ανταγωνιστής της τελευταίας –κάτι που έχει ιδιαίτερη σημασία για τα ειδησεογραφικά προγράμματα²⁵. Στην ευρύτερη συγκυρία, η δημόσια ραδιοτηλεόραση είναι αναντικατάστατη και για έναν ακόμη λόγο: Πάνω από δύο δεκαετίες μετά την υποτιθέμενη «απελευθέρωση» του τομέα, δεν έχει ακόμη επέλθει η ρύθμιση της ραδιοτηλεοπτικής αγοράς²⁶. Με αλληπάλλληλες νομοθετικές «παρατάσεις» που, όπως έχει κρίνει το Συμβούλιο της Επικρατείας, δεν συμβιβάζονται με την αρχή του κράτους δικαίου²⁷, οι ιδιωτικοί ραδιοτηλεοπτικοί σταθμοί συνεχίζουν να λειτουργούν χωρίς άδειες, με αποτέλεσμα να διαιωνίζεται ένα καθεστώς «νομιμοποιημένης» παρανομίας. Για να το πούμε πιο απλά: με την κ.υ.α. της 11.6.2013 καταργήθηκε ο *μόνος* νόμιμος ραδιοτηλεοπτικός φορέας (με την

δημοκρατία, σε: Κ. Γώγου (επιμ.), *Η πορεία προς το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα και η πρόσφατη αναθεώρηση του ελληνικού Συντάγματος*, Εκδ. Αντ. Σάκκουλα 2002, σ. 223 επ. (231), *Κ. Στρατηλάτη*, *Συντάσσοντας το δικαίωμα στη δημόσια ηλεκτρονική επικοινωνία*, Εκδ. Σάκκουλα 2006, σ. 93 επ., επίσης *Καϊδατζή*, *Συνταγματικοί περιορισμοί των ιδιωτικοποιήσεων*, ό.π., σ. 218 επ.

²⁵ Για τη σημασία των δημόσιων ραδιοτηλεοπτικών φορέων βλ. ιδίως το υπ' αριθμόν 32 Πρωτόκολλο σχετικά με το σύστημα δημόσιας ραδιοτηλεόρασης στα κράτη μέλη, το οποίο προσαρτάται στη Συνθήκη του Άμστερνταμ, καθώς επίσης το από 25.1.1999 Ψήφισμα του Συμβουλίου και των εκπροσώπων των κυβερνήσεων των κρατών μελών σχετικά με τις δημόσιες ραδιοτηλεοπτικές υπηρεσίες (ΕΕ C 030/1, 5.2.1999). Ειδικά για τη «ραδιοτηλεόραση δημόσιας υπηρεσίας» (public service broadcasting) και την πολιτισμική της αποστολή (broadcasting as culture) σε αντιδιαστολή προς την εμπορική ραδιοτηλεόραση (broadcasting as commerce) πρβλ. χαρακτηριστικά *G. Bond/T. Prosser*, *Culture and consumerism: Citizenship, public service broadcasting and the BBC's fair trading obligations*, *Modern Law Review* 2001, σ. 657 επ.

²⁶ Παραμένει, δυστυχώς, ακόμα ακέραιη, μιάμιση δεκαετία μετά, η επικαιρότητα της ρήσης του *Αντ. Μανιτάκη*, *Η ανάγκη ρύθμισης της ραδιοτηλεοπτικής αρρυθμίας ενόψει και της αναθεώρησης του Συντάγματος*, *ΤοΣ* 1999, σ. 401 επ. (402), ότι το ραδιοτηλεοπτικό καθεστώς «κινείται μεταξύ νομιμότητας, παρανομίας και πειρατείας».

²⁷ «Η επ' αόριστον ανοχή της λειτουργίας τηλεοπτικών σταθμών που ιδρύθηκαν και λειτουργήσαν παρανόμως αντίκειται προς το Σύνταγμα»: ΣτΕ (Ολ.) 3578/2010, ΔιΜΕΕ 2010, σ. 414, με παρατηρήσεις *Κ. Στρατηλάτη*, ΔιΜΕΕ 2011, σ. 166 επ., ΣτΕ 1206/2012, ΔιΜΕΕ 2012, σ. 232, με παρατηρήσεις *Αλ. Οικονόμου*, ΣτΕ 996/2013 κ.ά. Βλ. ήδη *Αλ. Οικονόμου*, *Νόμιμη και παράνομη λειτουργία ραδιοφωνικών σταθμών υπό το πρίσμα του άρθρου 15 παρ. 2 του Συντάγματος*, ΔιΜΕΕ 2004, σ. 208 επ.

εξαίρεση των ραδιοφωνικών σταθμών της Αττικής που έχουν λάβει άδεια) στην Ελλάδα.

Πώς μπορεί να εκτελεστεί η απόφαση της Επιτροπής Αναστολών;

Πώς, λοιπόν, πρέπει να εκτελεστεί η απόφαση της Επιτροπής Αναστολών; Μόνο με κάποιον από τους τρόπους με τους οποίους μπορεί να εκτελεστεί, δηλαδή μόνο με όρους νομιμότητας. Και στο περιεχόμενο αυτής της νομιμότητας, μάς λέει η απόφαση, ανήκει και ο χαρακτήρας της δημόσιας ραδιοτηλεόρασης ως λειτουργικής δημόσιας υπηρεσίας. Εκείνος, επομένως, που θα επαναλειτουργήσει προσωρινά τη δημόσια ραδιοτηλεόραση θα πρέπει να είναι *φορέας δημόσιας υπηρεσίας*. Και τέτοιος μπορεί να είναι μόνον όποιος *ορίζεται από το νόμο* ως φορέας δημόσιας υπηρεσίας. Τί σημαίνει αυτό;

Σημαίνει καταρχάς ότι προσωρινός ή μεταβατικός φορέας της δημόσιας ραδιοτηλεόρασης δεν μπορεί να είναι το πρόσωπο που ορίστηκε ως ειδικός διαχειριστής της περιουσίας της πρώην ΕΡΤ. Ο ειδικός διαχειριστής αντλεί την εξουσία του από το νόμο, συγκεκριμένα από το άρθρο 14B του ν. 3429/2005, όπως τροποποιήθηκε με την π.ν.π. της 10.6.2013. Η εξουσία που ο νόμος τού δίνει περιορίζεται σε ό,τι αφορά την «τύχη της περιουσίας του καταργούμενου νομικού προσώπου, όπως και των τυχόν θυγατρικών του». Από πουθενά στο νόμο και από κανένα νόμο δεν προκύπτει ότι ο ίδιος θα μπορούσε να καταστεί *φορέας* μιας δημόσιας υπηρεσίας, ώστε να λειτουργήσει τη δημόσια ραδιοτηλεόραση. Για το λόγο αυτόν, άλλωστε, είναι παράνομη, καθότι εκδόθηκε καθ' υπέρβαση της εξουσιοδότησης του άρθρου 14B, η κ.υ.α. της 19.6.2013, με την οποία ανατέθηκε στον ειδικό διαχειριστή η αρμοδιότητα για τη μετάδοση εκπομπών μέχρι τη σύσταση νέου φορέα²⁸.

Δύο, επομένως, δυνατότητες *νόμιμης* συμμόρφωσης στην απόφαση της Επιτροπής Αναστολών φαίνεται πως υπάρχουν. Η μία είναι να ιδρυθεί *με νόμο* ένας μεταβατικός φορέας της δημόσιας ραδιοτηλεόρασης μέχρι τη σύσταση του (οριστικού) νέου φορέα ή να ανατεθεί, με νόμο πάντως, η δημόσια αυτή υπηρεσία σε άλλον υφιστάμενο φορέα. Με τον τρόπο αυτόν όμως δεν διασφαλίζεται η επίκαιρη εκτέλεση της απόφασης της Επιτροπής Αναστολών, όχι τόσο διότι πρέπει να διέλθει

²⁸ Βλ. παραπάνω, υποσημ. 8.

από την κοινοβουλευτική διαδικασία (αν και *εδώ* ενδεχομένως θα δικαιολογούνταν η έκδοση πράξης νομοθετικού περιεχομένου!), όσο μάλλον διότι η αποτελεσματική εφαρμογή οποιασδήποτε νομοθετικής ρύθμισης εκ των πραγμάτων προϋποθέτει χρονοβόρες διαδικασίες (επιλογή προσωπικού, σύναψη συμβάσεων, κατάρτιση προγράμματος κλπ.). Πρακτικά, επομένως, η μόνη διαθέσιμη νόμιμη λύση είναι και η νομικά απλούστερη. Αρκεί οι συναρμόδιοι υπουργοί να εκδώσουν μια απόφαση που θα ανακαλεί προσωρινά, μέχρι δηλαδή τη σύσταση νέου φορέα, αλλά *στο σύνολό της* την κ.υ.α. της 11.6.2013. Αυτός είναι, νομικά, ο μόνος τρόπος να συμμορφωθεί άμεσα η κυβέρνηση στην απόφαση της Επιτροπής Αναστολών, αφού ήδη με την έκδοση μιας τέτοιας απόφασης επανερχόμαστε, αν και προσωρινά, στο status quo ante, δηλαδή στην κατάσταση που υπήρχε στις 11 Ιουνίου, και η δημόσια ραδιοτηλεόραση θα μπορεί *άμεσα* να επανεκπέμψει, χωρίς να απαιτηθεί οποιαδήποτε άλλη ενέργεια. Βεβαίως, αυτή η νομικά τόσο απλή λύση φαίνεται ότι, για την κυβέρνηση, αποκλείεται πολιτικά. Για όσο διάστημα όμως δεν εκπέμπει δημόσια ραδιοτηλεόραση, η νομιμότητα θα εξακολουθεί να παραβιάζεται. Και διότι, κατά παράβαση της αρχής της συνεχούς λειτουργίας των δημόσιων υπηρεσιών, δεν παρέχεται η δημόσια ραδιοτηλεοπτική υπηρεσία. Και διότι, κατά παράβαση της υποχρέωσης συμμόρφωσης στις δικαστικές αποφάσεις, εξακολουθεί να μην εκτελείται η, άμεσα εκτελεστή, απόφαση της Επιτροπής Αναστολών.

Το πραγματικό ζήτημα στην ιστορία αυτή δεν είναι η ΕΡΤ. Αν ήταν «καλή» ή «κακή» και αν έπρεπε να κλείσει ή όχι. Τα, υπαρκτά, προβλήματα από τη λειτουργία της ΕΡΤ –όπως, άλλωστε, και από τη λειτουργία πλείστων φορέων και οργανισμών, αλλά ακόμη και από τη λειτουργία των οργάνων του πολιτεύματος και της ίδιας της δημοκρατίας– πρέπει βεβαίως να αντιμετωπίζονται και να επιλύονται. Το ερώτημα είναι αν θέλουμε, ως κοινωνία, να τα επιλύουμε δημοκρατικά, δηλαδή βασικά μέσα από τις κοινοβουλευτικές διαδικασίες, ή αν προτιμάμε να επιλύονται «αποτελεσματικά» –ό,τι κι αν σημαίνει αυτό– με κόστος όμως για τη δημοκρατική λειτουργία του πολιτεύματος. Το *πραγματικό* και μείζον πρόβλημα, όχι μόνο στην υπόθεση της ΕΡΤ, αλλά ευρύτερα στην πορεία της χώρας μας την τελευταία τριετία δεν είναι η ουσία των αποφάσεων που λαμβάνονται, αλλά ο τρόπος και οι διαδικασίες με τις οποίες λαμβάνονται. Η κυβερνητική νομοθέτηση (με ευρύτατες εξουσιοδοτήσεις ή και καθ' υπέρβασή τους, με πράξεις νομοθετικού περιεχομένου

κλπ.) έχει απαξιώσει πλήρως τη Βουλή και τις κοινοβουλευτικές –δηλαδή αντιπροσωπευτικές– διαδικασίες²⁹ και όσο περνάει ο καιρός τόσο περισσότερο παραπέμπει σε άτυπη, δηλαδή ακήρυκτη, κατάσταση ανάγκης³⁰. Προφανώς, το πρόβλημα δεν είναι πρωτίστως νομικό. Είναι όμως ευθύνη των νομικών, έστω στο μικρό κομμάτι που τους αναλογεί, να επισημαίνουν, και να προσπαθούν να αντιμετωπίζουν, τα όποια νομικά και συνταγματικά ζητήματα τίθενται. Και, στην υπόθεση της ΕΡΤ, αυτά τα ζητήματα κάθε άλλο παρά αμελητέα είναι.

²⁹ Για ένα μόνο, αλλά χαρακτηριστικό, παράδειγμα, τη διαδικασία ψήφισης και τροποποίησης του ν. 4093/2012, βλ. *Κ. Χρυσόγονου/Ακρ. Καϊδατζή*, Η μάταιη θυσία της Ιφιγένειας. Οριοθέτηση εισαγωγικών σκέψεων για την αντισυνταγματικότητα του ν. 4093/2012 για το Μεσοπρόθεσμο και τα μέτρα εφαρμογής του, ΝοΒ 2012, σ. 2682 επ., 2705 επ.

³⁰ Προσφάτως, ο *Σπ. Βλαχόπουλος*, Η κρίση του κοινοβουλευτισμού στον μεσοπόλεμο και το τέλος της Β΄ Ελληνικής Δημοκρατίας το 1935. Οι θεσμικές όψεις μιας οικονομικής κρίσης;, Εκδ. Ευρασία 2012, μας θύμισε τις ...ανατριχιαστικές αναλογίες που παρουσιάζει, τουλάχιστον όσον αφορά την κατάχρηση της κυβερνητικής νομοθέτησης, η παρούσα συγκυρία με την περίοδο που προηγήθηκε της κατάλυψης της Β΄ Ελληνικής Δημοκρατίας το 1935.